

Rapportage MID
over
Iran
Aangeboden aan
Voorzitter en leden CVIN
door
Directeur Militaire Inlichtingendienst

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST
(Afgesloten: 16 november 1999)

Iran

De NAVO gaat haar inlichtingeninspanningen meer richten op de programma's voor non-conventionele wapensystemen in landen aan haar zuidflank. Reden hiervoor is de toename van de potentiële dreiging uit het Midden-Oosten / Noord-Afrika, die zorgen baart. Die dreiging is ook de Nederlandse ministers van Defensie en Buitenlandse Zaken nog eens gebleken tijdens hun recente bezoeken aan Israël. Nieuwe ontwikkelingen in Iran, dat in toenemende mate op dit vlak zelfvoorzienend wordt, bevestigen het beeld.

OPVALLENDE UITSPRAKEN VAN DE IRAANSE LEIDING OVER DE MILITAIRE INDUSTRIE

Inleiding

Het betreft primair de *risicolanden* gelegen aan NAVO's zuidflank: **Iran, Syrië, Libië** (en nog steeds **Irak**). Deze landen breiden hun vermogens van non-conventionele wapensystemen uit. Zo is de beschikbaarheid van kennis en middelen om chemische en biologische wapens desgewenst te kunnen produceren toegenomen. Daarnaast worden er meer typen ballistische raketten als overbrengingsmiddelen voor genoemde wapens ontwikkeld. Voor dit doel zijn lange afstandsgevechtsvliegtuigen reeds beschikbaar en ook kruisraketten worden steeds meer een optie.

Mede gelet op deze ontwikkeling heeft de NAVO het *Weapons of Mass Destruction Centre (WMDC)* opgericht. Dit orgaan krijgt een sterke inlichtingencomponent, waarbij vooral de inspanningen gericht op de drie eerstgenoemde landen worden uitgebreid. De noodzaak hiervoor wordt bewezen door nieuwe ontwikkelingen in Iran.

Beschouwing

Zowel leden van de Iraanse politieke leiding alsook van de militaire top hebben recent opvallende uitspraken gedaan over het ambitieuze Iraanse bewapeningsprogramma. Zo verklaarde president Khatami dat de Iraanse militaire industrie zich voorspoedig ontwikkelt. Voorts maakte hij bekend dat Iran zeer spoedig (conventionele) *zware* wapens zal kunnen exporteren naar "bevriende" (lees: bij voorkeur islamitische) landen. Hierbij wordt dezerzijds aangetekend dat dit inmiddels ook geldt voor onderdelen van non-conventionele wapens die Iran produceert.

Opmerkelijk is voorts de recente uitspraak van de minister van Defensie schout-bij-nacht Ali Shamkhani over de ballistische raket *Shahab-4* (bereik ca. 2.000 km) die nog in ontwikkeling is. Voor het eerst erkende hij dat deze raket (ook) zal worden gebruikt om satellieten in de ruimte te brengen. Eerder is dezerzijds gerapporteerd dat Iran, in samenwerking met Russische firma's, werkt aan tenminste één satelliet die bedoeld heet te zijn voor civiele telecommunicatie. Er mag echter vanuit worden gegaan dat de satelliet ook militaire doeleinden zal (moeten) dienen.

President Khatami heeft overigens benadrukt dat het militaire programma van Iran dient als "bescherming tegen buitenlandse agressie". Hij verwees hierbij duidelijk naar de permanente aanwezigheid van Amerikaanse en Britse militaire eenheden in het Golfgebied, vooral in Koeweit, Saudi-Arabië en Bahrein. Volgens Khatami heeft Iran recht op een afschrikkingsmacht om zijn veiligheid te waarborgen. Dit argument wordt overigens al langer door Iran gebruikt om de grootschalige militaire opbouw te legitimeren.

Beoordeling

De uitspraken over de expansie van de nationale militaire industrie en de voorziene export van conventionele wapens geven nogmaals aan dat dit een belangrijk onderdeel is van het Iraanse defensiebeleid. Hoofdmotief is in vitale materieelsectoren zelfvoorzienend te worden, opdat Iran geen ernstige gevolgen zal ondervinden van eventuele toekomstige wapenembargo's. In het kader van het uitbouwen van de defensie-industrie diversifieert Iran zijn (veelal illegale) activiteiten in het buitenland om relevante technologieën en onderdelen te verwerven.

Waarover echter door de Iraanse leiding wordt gezwegen, is dat het land inmiddels ook in de gelegenheid is materiaal en technologie geschikt voor het vervaardigen van massavernietigingswapens en ballistische raketssystemen te exporteren.

De uitlating over de *Shahab-4* bevestigt de beoordelingen door westerse inlichtingendiensten van de capaciteit van de *Shahab-4*. Dit raketstelsel zal echter niet voor 2005 gereed kunnen zijn voor een eerste test. Er mag overigens vanuit worden gegaan dat de *Shahab-4*, in principe, kan worden uitgerust met een nucleaire gevechtshoofd. Het staat namelijk vast dat Iran een militair-nucleair programma heeft en mogelijk rond 2005 een rudimentair nucleair wapen zal hebben vervaardigd.

Iran ontwikkelt massavernietigingswapens en ballistische raketssystemen op grond van verschillende politieke en militaire motieven. Na de ervaringen met Irak, dat tijdens de oorlog met Iran (1980-1988) chemische wapens inzette, houdt Iran rekening met een toekomstige nieuwe Iraakse dreiging op dit gebied. De kans dat Irak zijn betreffende programma's hervat, is reëel wanneer de VN-sancties en controleregimes worden opgeheven.

Voorts beschouwt Iran Israël als een potentiële militaire dreiging, waartegen alleen massavernietigingswapens, tezamen met ballistische raketten, een strategische afschrikking (en vergelding) kunnen bieden. Israël heeft in zijn hoog technologische bewapening een geavanceerd ballistisch raketstelsel (*Jericho II*, bereik 1.500 km). Deze raket kan worden uitgerust met een gevechtshoofd voorzien van een massavernietigings-wapen, waarover Israël zo goed als zeker beschikt.

Israël weigert overigens non-conventioneel vermogen bespreekbaar te maken in regionaal overleg. Dit wordt op gezette tijden door vooral de Verenigde Staten voorgesteld om tot wapenreductie en/of -beheersing te komen. Voor Washington zou dit overleg moeten beginnen bij raketssystemen met een bereik van meer dan 150 km, uiteraard in combinatie met chemische en biologische wapens. Deze aangelegenheid is nog in september jl. door een Britse delegatie in Israël ter sprake gebracht, nadat eerder overleg over de kwestie tussen Groot-Brittannië en Iran had plaatsgevonden. Israël heeft een indirect Iraans voorstel om eerst te komen tot drastische beperking van de eventuele inzet van ballistische raketten in de regio (slechts) voor kennisgeving aangenomen.

Iran ziet tevens een vermeende raketdreiging van Saudi-Arabië (*CCS-2-raket*, bereik 2.800 km) en Pakistan (*Ghauri-raket*, bereik 1.500 km). Aangenomen wordt (ook in westerse inlichtingenkringen) dat Saudi-Arabië belangstelling heeft voor de nieuwe generatie CSS-3-raketten. Het is ook niet uit te sluiten dat de CSS-2-raketten zullen worden gemoderniseerd. Onwaarschijnlijk is dat Saudi-Arabië, in combinatie met de CSS-raketten, een nucleair

potentieel nastreeft met Pakistaanse steun, zoals Iran suggereert. Gezien het bezoek van de Saudische minister van Defensie, prins Sultan, aan Pakistan, in augustus jl., lijkt ook belangstelling voor de *Ghauri*-raket te bestaan, maar nieuwe Chinese leveranties zullen de voorkeur hebben.

Voor Iran is de afschrikking verder bedoeld tegen Amerikaanse militaire faciliteiten in de pro-westerse Arabische buurlanden en tegen Amerikaanse oorlogsschepen in de Golf. Vooral tegenover de Amerikaanse (evenals de Israëlische) militaire suprematie kunnen massavernietigings wapens voor Iran het tekort aan conventionele wapens en tekortschietende personele kwaliteit voor een deel compenseren.

Een andere reden voor Iran om over massavernietigingswapens (en ballistische raketten) te beschikken is gebaseerd op zijn streven om een dominante positie in de Golf-regio te verwerven. Politieke en militaire rivaliteit tussen de Golfstaten (Iran, Irak en Saudi-Arabië), gepaard gaande met conflicten over grondgebied en olievoorraden, bepalen traditioneel de regionale verhoudingen. De politieke status van een land in deze regio is nauw verbonden met het bezit, of vermeend bezit, van genoemde wapens, omdat hiermee een grootschalige dreiging kan worden uitgeoefend.

Voor Iran speelt bovendien een religieus-politieke factor een rol, namelijk om de leidende islamitische natie te worden. Wat dit aangaat zijn Iran (sji'itisch) en Saudi-Arabië (sunnitisch) rivalen in de gehele islamitische wereld. Een aanzienlijk militair vermogen, waarin massavernietigingswapens en ballistische raketsystemen centraal staan, moet dit streven kracht bijzetten. Indien Iran dit streven verder weet te realiseren, zal het in de regio een positie innemen die het Westen meer zorgen zal baren. Tenslotte is Iran vanwege de olie en gasvoorraden een potentieel rijk land, dat in de toekomst zijn defensie-uitgaven voortdurend zal kunnen verhogen.